



بررسی نقش سلامت جنسی در خانواده ایرانی (میهمان ماه)

پدیدآورنده (ها) : فروتن، سید کاظم؛ اخوان تقوی، محمد حسین

حقوق :: نشریه قضاوت :: مرداد و شهریور ۱۳۹۰ - شماره ۷۱

صفحات : از ۲۸ تا ۳۳

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/888543>

تاریخ دانلود : ۱۴۰۳/۱۱/۲۱

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.



مقالات مرتبط

- روان‌درمانی: زوج درمانگری مشکلات جنسی (نقش رابطه و تعامل زوجین در پدیدآیی و درمان)
- رواسازی و اعتباریابی مقیاس رفتار جنسی نرمال در کودکان
- تأثیر آموزش جنسی مبتنی بر آموزه های اسلامی بر رضایت زناشویی
- کارکردهای اصل عفاف در حقوق خانواده
- بررسی ضرورت وجودی و چگونگی توجه به تربیت جنسی در برنامه ی درسی مقطع متوسطه از دیدگاه دبیران و دانش آموزان
- تحلیل جامعه شناختی مفهوم مرگ در موج نو سینمای ایران
- اعتباریابی پرسشنامه تمایل جنسی هالبرت - HISD -
- درس ۳۳/ ویژگی های آب باران در توحید مفضل
- سرمایه اجتماعی در نظریات جدید
- اعجاز قرآن در سنت های اجتماعی
- رابطه بین شیوه های فرزندپروری با عزت نفس جنسی و مؤلفه های آن در دانشجویان زن دانشگاه
- نقد و بررسی «سلسله‌مراتبی‌بودن نیازهای انسان در نظریهٔ مازلو» با رویکردی بر آیات قرآن کریم

عناوین مشابه

- بررسی نقش زنان در بهبود بهداشت روانی خانواده اسلامی ایرانی با الهام از زندگی حضرت علی - ع - و فاطمه - س -
- بررسی نقش میانجی متغیر تاب‌آوری خانواده در رابطه سلامت اجتماعی با نگرش به طلاق زوجین
- بررسی نقش میانجی رضایتمندی جنسی در ارتباط بین تعارضات دویاره و کیفیت رابطه‌ی زناشویی در افراد متأهل ایرانی
- بررسی نقش واسطه‌ای سبک های تفکر در بین جهت گیری ارتباطی خانواده و سلامت روان
- بررسی رابطه شادکامی در کار با عملکرد وظیفه ای، سلامت روان و قصد ترک شغل: نقش میانجی استرس شغلی و تسهیل کار - خانواده
- بررسی نقش خانواده، راهبردهای تنظیم هیجان و سلامت روان در استفاده مشکل زا از اینترنت
- بررسی الگوهای فرزندپروری در خانواده و نقش آن در سلامت روانی فرزندان
- بررسی نقش خانواده در شادابی کودکان و نوجوانان در فرهنگ ایرانی- اسلامی
- تقریر دین از نقش خانواده در سلامت روانی جامعه با تأکید بر تربیت جنسی فرزندان
- بررسی خصوصیات روانسنجی مقیاس نقش جنسی بم فرم کوتاه با تأکید بر تحلیل عاملی در جمعیت ایرانی

بررسی نقش سلامت جنسی در خانواده ایرانی

◀ دکتر سید کاظم فروتن

اورولوژیست، دانشگاه شاهد و رئیس کلینیک سلامت خانواده دانشگاه شاهد

◀ دکتر محمدحسین اخوان تقوی

همکار آموزشی و درمانی گروه پژوهشی خانواده و سلامت جنسی دانشگاه شاهد

چکیده: خانواده به عنوان یگانه زیربنای استوار جامعه و نخستین نهاد اجتماعی از نقش بی‌بدیلی در حفظ و تامین سلامت فرد و جامعه برخوردار است. ادامه حیات و بالندگی در دوام و قوام این نهاد مقدس به عوامل متعددی بستگی دارد که توجه به آن از سوی اعضای خانواده، جامعه و مسئولین کشور بسیار حائز اهمیت است. از جمله عواملی که به بقای خانواده کمک شایانی می‌کند، سلامت جنسی و کارکرد مناسب آن در چارچوب خانواده و بر اساس شرع، قانون و عرف است. گزینه جنسی و ارضای صحیح آن یکی از اهداف و آثار تشکیل خانواده به شمار می‌رود و بدیهی است که تعادل و استفاده بهینه از آن در مسیر مطلوب و پذیرفته شده عقل و شرع، رمز سلامت و استحکام این میناق مقدس خواهد بود. تحقق شعار «سلامت جنسی» با هدف تحکیم نهاد خانواده و یا اصلاح پیوندهای گسسته زوجین، نیازمند توجهی خاص به دستورات حیات‌بخش اسلام درباره تربیت جنسی سالم در دوران قبل و بعد از بلوغ است. تحقق این شعار مدیون فراهم‌سازی بسترهای مناسب فردی، اجتماعی و علمی است و برای تحقق کامل آن باید همه صاحب‌نظران و اندیشمندان در گستره‌های مختلف علوم فقهی، حقوقی، تربیتی، روانشناسی، جامعه‌شناسی و پزشکی به پژوهش و مطالعات گسترده و جامع در حوزه سلامت جنسی در بستر فرهنگ ایرانی - اسلامی بپردازند. در این تحقیق نقش سلامت جنسی در خانواده ایرانی و نیز عوامل آسیب‌رسان به آن بررسی و در پایان راهکارهای پیشنهادی مبتنی بر فرهنگ ایرانی - اسلامی برای دستیابی به سلامت جنسی در همه خانواده‌ها ارائه شده است.

واژگان کلیدی: فرهنگ ایرانی، سلامت جنسی، زناشویی، ازدواج، خانواده

تاریخ وصول: ۹۰/۲/۱۵

تاریخ تایید: ۹۰/۶/۱۷

zandi@ghazavat.com

نویسنده پاسخگو: معاونت آموزش دادگستری استان تهران

مقدمه

خانواده به عنوان کوچک‌ترین و قدیمی‌ترین نهاد جامعه، بزرگ‌ترین نقش را در ایجاد و بقای آن دارد و از همین روی از دیرباز تاکنون از جهات مختلف مورد توجه اندیشمندان علوم مختلف جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، تربیتی، فقه و حقوق قرار گرفته است. از جمله جهاتی که به ویژه در دهه‌های اخیر توجه به آن بیشتر شده سلامت جنسی خانواده است.

امروز مشخص شده است که روابط جنسی پایدار زوجین در ثبات و تحکیم خانواده نقش موثری ایفا می‌نماید. آمارهای طلاق و علل آن بیانگر آن است که علت مستقیم یا غیرمستقیم بسیاری از متارکه‌ها در کشور ناشی از مشکلات و اختلالات جنسی زوجین است. یافته‌ها حاکی است روابط جنسی مستحکم زوجین افزون بر اینکه در حفظ سلامت جسمی و روانی زن و شوهر موثر است، در تربیت فرزندان نیز نقش

به‌سزایی دارد. امروزه کارشناسان صاحب‌نظر در موضوعات مختلف خانواده معتقدند که ریشه بسیاری از روابط خارج از چارچوب خانواده را در افراد متاهل می‌توان در بی‌ثباتی و آشفتگی روابط جنسی زوجین یافت. نگارنده با توجه به اهمیت خانواده و عوامل تاثیرگذار در استحکام آن، نخست به تبیین اهمیت نهاد خانواده و ازدواج از دیدگاه اسلام و نظام جمهوری اسلامی ایران پرداخته و سپس با تشریح نقش، اهمیت

زنان از عفت و پاکدامنی به خاطر آن است که مردان خود را برای زنان شان آماده نکرده و به خود نمی‌رسند.» همچنین بنا بر قول مشهور علما، «واجب است مرد از هر چهار شب یک شب را در کنار همسرش باشد.»

امروزه پژوهش‌های مختلفی درباره اهمیت روابط جنسی زوجین، آثار آن بر سلامت زن و شوهر، و نیز تاثیر آن بر دوام و قوام خانواده صورت گرفته است که به تعدادی از آنها اشاره می‌شود. دکتر حمیدرضا آقامحمدیان و همکاران وی در پژوهشی درباره ۶۰ زن مطلقه و غیرمطلقه دریافتند که عدم رضایت‌مندی زناشویی در طلاق نقش بسزایی دارد. یافته‌های منصوره امیریان‌زاده و همکاران وی درباره زنان مراجعه‌کننده به مرکز مشاوره و دادگاه شهر شیراز هم نشان داد که رابطه مستقیم و مثبتی بین طلاق و مشکلات جنسی وجود دارد.

خانواده واحد بنیادین جامعه و کانون اصلی رشد و تعالی انسان است و توافق عقیدتی و آرمانی در تشکیل خانواده که زمینه‌ساز اصلی حرکت تکاملی و رشدیابنده انسان است، اصل اساسی بوده و فراهم کردن امکانات جهت نیل به این مقصود از وظایف حکومت اسلامی است

محمد رضا فروتنی و همکاران وی در مطالعه‌ای روی زوج‌های مراجعه‌کننده به دادگاه خانواده شهرستان لارستان در فاصله سال‌های ۸۳ - ۸۰ دریافتند که نارضایتی جنسی عمده‌ترین علت طلاق بوده است. معصومه صابریان و همکارانش در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که نامناسب بودن کمیت و کیفیت روابط زناشویی در بیشتر مواقع با لجبازی، قهر و ترش‌رویی و سایر موارد خشونت خانگی ارتباط تنگاتنگ دارد. دکتر مهناز علی‌اکبری دهکردی و همکارانش در مطالعه‌ای روی زنان متأهل ۱۸ تا ۵۰ سال دریافتند؛ با افزایش میزان رضایت جنسی زنان، می‌توان به ادامه زندگی و سازگاری زناشویی زوجین کمک کرد. نجمه آگنج و همکاران هم در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که آموزش رابطه جنسی موجب افزایش رضایت از زندگی می‌شود و در نتیجه طلاق‌های ناشی از مشکلات و نارضایتی‌های جنسی را کاهش می‌دهد. نصیر داستان و همکاران با مطالعه روی زنان متأهل شهر تهران نشان دادند؛ در صورتی که رضایت از رابطه جنسی در زوجین افزایش یابد کیفیت

در جهت آسان کردن تشکیل خانواده، پاسداری از قداست و استواری روابط خانوادگی بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی باشد.» بنابراین تشکیل خانواده در جمهوری اسلامی ایران همان ارزشی را دارد که در اسلام به آن تاکید شده است.

سلامت جنسی، عامل استحکام نهاد خانواده
تمایلات جنسی طبیعی، به احساس کشش و رفتاری اطلاق می‌شود که برای خود شخص و طرف مقابل لذت‌بخش است و تحریک اعضای جنسی را در بر می‌گیرد و با احساس گناه و اضطراب همراه نبوده و در عین حال جنبه جبری هم ندارد. سلامت جنسی یعنی موقعیتی که در آن زوجین از یک رابطه سالم، مناسب و بهنجار جنسی بهره‌مند هستند و از این رابطه به رضایت‌مندی می‌رسند. بر اساس تعریف سازمان جهانی بهداشت (WHO) بهداشت جنسی عبارت است از: هماهنگی و یکپارچگی میان ذهن، احساس و جسم که جنبه‌های اجتماعی و عقلانی انسان را در مسیر ارتقای شخصیت او سوق می‌دهد و منجر به ایجاد ارتباط و عشق می‌شود.

دیدگاه قرآن و روایات اسلامی به مسائل جنسی، سرکوبگرانه و محدودکننده نیست بلکه به این گزینه به عنوان واقعیتی می‌نگرد که باید آن را در جهت صحیح سوق داد. سیاست کلی اسلام به موضوعات جنسی تسهیل در ارضای مشروع و پیشگیری از زمینه‌های ارتکاب گناه و تقویت و محافظت از غرایز جنسی است. از همین روست که تسهیل و تسریع در ازدواج به پیروان این مکتب الهی توصیه شده تا زن و شوهر در سایه آن به آرامش برسند. (سوره روم، آیه ۲۱) این معنا در تعبیری دیگر در قرآن کریم با عنوان «لباس» و این که مرد و زن لباس یکدیگرند بیان شده است. (سوره بقره، آیه ۸۷) قرآن کریم در آیات خود به مرد دستور خوش‌رفتاری با زن را داده و می‌فرماید: «و عاشروهن بالمعروف» (سوره نساء، آیه ۱۹). همچنین به این مهم در روایات متعدد اسلامی اشاره شده است. در حدیثی از پیامبر اسلام (ص) روایت شده است که ایشان به زن‌ها فرمودند: «نماز خود را طول ندهید تا شوهرهای خود را مانع کامیابی نشوید.» و در حدیثی دیگر از آن حضرت آمده است: «بر زن است که با بهترین عطر خود را خوشبو کند و هر صبح و شب خود را بر شوهر عرضه کند.» امام باقر (ع) فرمودند: همان‌طور که مردان دوست دارند زینت را در زنان‌شان ببینند زنان نیز دوست دارند زینت را در شوهران‌شان ببینند. از امام کاظم (ع) هم نقل شده است که: «حنا گذاشتن و به خود رسیدن باعث عفت زن می‌شود و تحقیقا دوری

و جایگاه سلامت جنسی در خانواده‌های ایرانی و عوامل تهدیدکننده سلامت جنسی می‌پردازد و سپس خط‌مشی‌ها و راهبردهایی را که باید از سوی مسئولان برای ارتقای سلامت جنسی خانواده در جامعه ایرانی مورد توجه قرار گیرد و به اجرا درآید، اشاره خواهد کرد.

خانواده و سلامت جنسی

خانواده در دیدگاه جامعه‌شناسان عبارت از زن و مردی است که نیاز به رابطه جنسی و نیاز به همسر آنها را در کنار هم قرار داده است و این نیاز از چنان نیرویی برخوردار است که زمینه پیدایش آرامش و نیز تربیت فرزندان را فراهم می‌سازد. بر اساس این نظریه، خانواده صرفاً شامل دو همسر است اما در دیدگاهی دیگر، برخی روان‌شناسان معتقدند: خانواده از دو همسر و فرزند یا فرزندان ایشان تشکیل می‌شود. در هر دو تعریف، خانواده خمیرمایه، هسته نخستین و واحد سازنده هر یک از جوامع انسانی تلقی شده است و از این روی شکل‌گیری جوامع، بدون تشکیل نهاد خانواده قابل تصور نیست. نهاد خانواده در دیدگاه اسلام نیز بسیار ارزشمند و پراهمیت است تا آنجا که آیات متعددی در سوره‌های بقره، نساء، انفال، نور، فرقان، احزاب، طلاق، ... به این مهم پرداخته است. بر اساس دیدگاه اسلامی، آفرینش زن و مرد از یک خمیرمایه است و در بین آنها همبستگی و پیوند خونی و تاریخی وجود دارد و در سایه ازدواج، این همبستگی به صورت میثاقی غلیظ و پیمانی محکم درمی‌آید. خانواده اسلامی که در سایه نکاح شرعی پدید می‌آید از چنان استحکام و ارزشی برخوردار است که رسول خدا (ص) می‌فرماید: هیچ بنایی در نزد خداوند محبوب‌تر از بنایی نیست که در سایه ازدواج پدید آمده باشد. از نظر اسلام، نهاد خانواده کانونی است برای به ثمر نشستن غرایز و تمایلات فطری انسان. از این رو سلامت، طراوت و بالندگی این کانون دارای اهمیت ویژه‌ای است. نظام جمهوری اسلامی ایران نیز که بر اساس اسلام پایه‌ریزی شده است به خانواده توجه ویژه‌ای دارد لذا در مقدمه قانون اساسی می‌خوانیم: «خانواده واحد بنیادین جامعه و کانون اصلی رشد و تعالی انسان است و توافق عقیدتی و آرمانی در تشکیل خانواده که زمینه‌ساز اصلی حرکت تکاملی و رشدیابنده انسان است، اصل اساسی بوده و فراهم کردن امکانات جهت نیل به این مقصود از وظایف حکومت اسلامی است.» در اصل دهم قانون اساسی آمده است: «از آنجا که خانواده واحد بنیادی جامعه اسلامی است همه قوانین و مقررات و برنامه‌ریزی‌های مربوط باید

زندگی زناشویی آنها نیز افزایش خواهد یافت. آمارهای موجود هم نشان می‌دهد یکی از عوامل اصلی و موثر در طلاق، عدم ارضای غریزه جنسی زوجین است. نتیجه پژوهش دکتر فروتن و همکار وی درباره متقاضیان طلاق مراجعه‌کننده به مجتمع‌های قضایی خانواده ۱ و ۲ شهر تهران حاکیست؛ ۶۶/۷ درصد مردان و ۶۸/۴ درصد زنان از زندگی جنسی با همسران‌شان راضی نبودند. غریزه جنسی از قوی‌ترین نیازهای درونی است که ارضا نشدن آن به اختلالات پایدار و عمیقی در روابط زوجین منجر می‌شود و در نهایت گاه به از هم‌گسیختگی زندگی زناشویی و طلاق می‌انجامد. مجموع نتایج به دست آمده از این مطالعات نشان می‌دهند که در خانواده یکی از ستون‌های محکم زندگی مشترک، داشتن یک ارتباط جنسی مبتنی بر یک رضایت دوسویه است. نظریه ناسازگاری جنسی به ما می‌گوید: از میان تمام عواملی که در پشت مشکلات خانوادگی به ویژه مشکلات منجر به طلاق وجود دارد، ناکامیابی جنسی است که از نظر اهمیت بر دیگر عوامل زمینه‌ای تقدم دارد. اگر زوجی در روابط جنسی کامیاب باشند از بسیاری از مشکلات به راحتی می‌گذرند و یا از شدت آن کاسته می‌شود و یا قابل تحمل می‌شود و بالعکس نبود رابطه جنسی مناسب زمینه را برای دامن زدن به مشکلات جزئی و تبدیل آنها به مشکلات بزرگ مهیا می‌سازد. عملکرد جنسی مطلوب موجب آرامش روحی، تقویت اعتماد به نفس، احساس کامروایی، سرزندگی و شادابی، کاهش تنش‌های روزمره زندگی، احساس صمیمیت و نزدیکی بیشتر به همسر می‌شود و این مهم نهایتاً به تحکیم روابط خانوادگی کمک شایانی می‌کند. در عوض هرگونه اختلاف در این رابطه به احساس محرومیت، ناکامی و ناامنی روانی،

در زندگی مشترک زناشویی، دو طرف با محدوده وسیعی از حقوق، تکالیف و انتظارات روبه‌رو هستند که برآورده نشدن هر یک از آنها می‌تواند به رابطه جنسی سالم بین زن و شوهر صدمه بزند. به عبارت دیگر گرمی روابط جنسی زن و شوهر نیازمند یک رابطه و پیوند قوی عاطفی میان زوجین است

دلخوری، حسادت، بدبینی و سوءظن، اضطراب، عدم تمرکز، بی‌حوصلگی، بهانه‌گیری، خشونت، مقصر دانستن طرف مقابل در مشکلات زندگی، احساس تحقیر، افزایش تنش‌ها، بزرگنمایی مشکلات و احساس تنفر از همسر منجر شده که

نتیجه‌ای جز حاکم شدن فضای سرد و بی‌روح بر زندگی و یا از هم‌گسیختگی زندگی مشترک نخواهد داشت.

عوامل تهدیدکننده روابط جنسی زوجین:

الف - ناسازگاری زناشویی

میزان سازگاری زناشویی با میزان رضایت‌مندی جنسی زوجین ارتباط تنگاتنگ دارد و هرگونه ناسازگاری و کاهش تعهد، صمیمیت، محبت، اعتماد، وفاداری و صداقت زوجین به یکدیگر می‌تواند به روابط جنسی آسیب بزند. در زندگی مشترک زناشویی، دو طرف با محدوده وسیعی از حقوق، تکالیف و انتظارات روبه‌رو هستند که برآورده نشدن هر یک از آنها می‌تواند به رابطه جنسی سالم بین زن و شوهر صدمه بزند. به عبارت دیگر گرمی روابط جنسی زن و شوهر نیازمند یک رابطه و پیوند قوی عاطفی میان زوجین است که توجه به آن موجب تقویت روابط جنسی بین آنها می‌شود. پرواضح است که شناخت کافی دختر و پسر از یکدیگر قبل از بستن پیمان زناشویی و هم کفو و هم شانی و تناسب آنان در وجوه مختلف اقتصادی، فرهنگی، عقیدتی، سیاسی، عاطفی، ... شرط لازم و مهم برای سازگاری زناشویی است و تحقق آن پیش‌شرط و مقدمه‌ای برای حفظ و تحکیم روابط زوجین پس از ازدواج است.

ب - باورها و نگرش‌های نادرست

باورها و تصورات نادرست زن و مرد از کارکردهای جنسی یکدیگر از علل عمده دیگر تهدیدکننده روابط جنسی زوجین به شمار می‌رود. اینکه مرد باید در هر شرایطی که اراده کرد بتواند نزدیکی کند، نزدیکی حتماً باید در شب زفاف صورت بگیرد، ارضا شدن فقط حق مرد و تمکین جنسی فقط از تکالیف زن است، عشق‌ورزی منحصر به دوران عقد و نامزدی است، مشابه بودن سیر تحریک جنسی مرد و زن، روابط جنسی زوجین فرع زندگی و بقیه مسائل زندگی مانند کار و مسائل مالی و تربیت فرزند اصل زندگی مشترک است، خلاصه دانستن روابط جنسی زن و شوهر به نزدیکی، استفاده زن یا شوهر از روابط جنسی به عنوان حربه‌ای برای قدرت‌نمایی یا انتقام‌گیری، ... همگی از جمله مواردی محسوب می‌شوند که به روابط جنسی پویا، منظم و رضایت‌بخش زوجین به شدت آسیب می‌زند.

ج - اختلالات جنسی

اختلالات جنسی طیف گسترده‌ای از اختلالات ساختمانی و عملکردی اندام تناسلی مرد و زن را شامل می‌شود. به طور کلی یک سیکل جنسی در مرد یا زن دارای چهار مرحله است:

۱) میل «Desire» ۲) برانگیختگی «Arousal» ۳) ارگاسم «Orgasm» ۴) بازگشت «Resolution».

در اختلالات جنسی می‌تواند پاسخ به محرک‌های جنسی در هر یک از مراحل میل جنسی، برانگیختگی جنسی، ارگاسم و بازگشت به حالت طبیعی مختل شود.

ناتوانی جنسی «dysfunction Erectile» و انزال زودرس «Ejaculation Premature» در مردان، واژینیسموس «Vaginismus»، کاهش برانگیختگی جنسی «Active Hypo Disorder Desire» و نرسیدن به اوج لذت جنسی «Anorgasima» در زنان از جمله اختلالات جنسی بسیار شایع به شمار می‌رود. عدم انزال «Ejaculation Dry»، کجی آلت تناسلی «Chordee»، بیماری پیرونی «Disease Peyronies»، کوچکی آلت در مردان «Micropenis» و دیسپارونی «Dysparonia» در زنان از جمله دیگر اختلالات جنسی مهم است که می‌توان در فهرست بلند اختلالات جنسی به آنها اشاره کرد که هر یک به نوعی ممکن است تاثیر جدی در روابط سالم زناشویی مرد و زن داشته باشند. با توجه به اینکه نگارش خلاصه‌ای از علل، راه‌های تشخیص و درمان این اختلالات حتی در چند صفحه به هیچ وجه امکان‌پذیر نیست فقط به شرح خلاصه‌ای از چند اختلال جنسی بسیار شایع در زنان و مردان پرداخته و علاقه‌مندان را به کتب مرجع پزشکی و طب جنسی جهت مطالعه مشروح این اختلالات ارجاع می‌دهم.

ناتوانی جنسی در مردان «Erectile dysfunction» نوعی اختلال جنسی شایع در مردان است که مبتلایان به آن حداقل به مدت سه ماه نمی‌توانند به صورت مستمر یا عودکننده به نعوظ کامل با مدت کافی برای نزدیکی دست یابند. شیوع ناتوانی جنسی در مردان با بالا رفتن سن بیشتر می‌شود به طوری که میزان شیوع این بیماری از ۱ تا ۹ درصد در سن زیر ۴۰ سالگی به ۵۰ تا ۷۵ درصد در سن ۷۰ تا ۸۰ سالگی می‌رسد. ناتوانی جنسی بر اثر دو علت عمده عضوی و روانی رخ می‌دهد. امروزه محققان و متخصصان پزشکی معتقدند بروز این اختلال جنسی در ۲۵ درصد موارد منشأ روانی (سایکوژنیک)، در ۲۵ درصد موارد دیگر منشأ جسمی (ارگانیک) و در ۴۵ درصد موارد دیگر منشأ هم جسمی و هم روانی دارد و علت ۵ درصد دیگر موارد نیز ناشناخته مانده است. در میان علل جسمی مختلف برای ابتلا به ناتوانی جنسی بیماری دیابت بیشترین سهم را دارد. حدود ۷ درصد جامعه ایرانی به این بیماری مبتلاست و بروز ناتوانی جنسی در افراد دیابتی

نصیر داستان و همکارانش هم به این نتیجه رسیدند؛ در صورتی که رضایت از رابطه جنسی در زوجین افزایش یابد کیفیت زندگی زناشویی

نابسامانی در روابط جنسی زوجین از علل سستی پابندی به خانواده و کم‌رنگ شدن وفاداری به همسر است و این مهم نقش عمده‌ای در بروز و شیوع بیماری‌های آمیزشی مانند سفلیس، سوزاک و ایدز در جامعه دارد

آنها نیز افزایش خواهد یافت.

ب - رابطه جنسی خارج از چارچوب خانواده
یکی دیگر از علل عمده‌ای را که می‌توان در خیانت همسران به یکدیگر برشمرد سستی روابط جنسی زن و شوهر، فقدان صمیمیت و محبت بین زن و شوهر و بی‌توجهی آنان به خواسته‌ها و تمایلات یکدیگر است. رابطه جنسی سست و کم‌رنگ زن و شوهر از جمله علل مهمی است که خطر ارتباط جنسی خارج شرع، عرف و قانون را دامن می‌زند. تحقیق دکتر شهلا معظمی درباره ۱۴۷ زن خیابانی مقیم مراکز بازپروری سازمان بهزیستی و با خارج آن حاکی است، ۷۵/۲ درصد این زنان در طول زندگی مشترک هیچ‌گونه مهر و محبتی را از همسر خود ندیده بودند.

ج - همسرآزاری

پیامدهای ناشی از نارضایتی جنسی به واکنش خشم و پرخاشگری و عصبانیت در زن و شوهر منجر می‌شود. معصومه صابریان و همکاران در مطالعه خود نشان دادند که کمیت و کیفیت نامناسب روابط زناشویی در بیشتر مواقع با عکس‌العمل‌های منفی نظیر لجبازی، قهر و ترشروی، خرجی ندادن، ازدواج مجدد و یا برقراری روابط جنسی با زن دیگر و کتک زدن همسر همراه هست. دکتر محسن شکوهی یکتا و همکارانش نیز در تحقیق جداگانه به نتیجه‌ای مشابه رسیدند مبنی بر اینکه اظهار خشم با عدم رضایت‌مندی جنسی و ناسازگاری زناشویی ارتباط نزدیکی دارد. این پژوهشگران معتقدند که رضایت‌مندی زناشویی بر بهداشت روان زوجین تأثیرگذار است و اختلال در ارضای میل جنسی ممکن است بر روند زندگی زناشویی تأثیر منفی بگذارد.

د - نابسامانی در تربیت فرزندان

مقالات و تحقیقات فراوان تأثیر محیط امن و آرام خانه و خانواده را بر رشد و تکامل کودکان

است و شدت آن با تعداد عروق کرونر که دچار تنگی شده بودند ارتباط مستقیم دارد. دکتر محمدرضا رجیبی با مطالعه روی شماری از بیماران مبتلا به درجات مختلف نارسایی قلبی دریافت که ناتوانی جنسی متوسط تا شدید در ۷۷ درصد بیماران وجود دارد. اختلالات غدد درون‌ریز شامل پرکاری یا کم‌کاری غده تیروئید، نارسایی غدد جنسی، افزایش ترشح پرولاکتین از جمله دیگر علل کژکاری‌های عملکرد جنسی در مردان و زنان به شمار می‌رود. جراحی‌های ناحیه لگن، مصرف بسیاری از داروها و ضایعات نخاعی، بیماری‌های مغز و اعصاب مانند صرع، ام‌اس و نارسایی مزمن کلیه از عمده بیماری‌های دیگری محسوب می‌شوند که ممکن است به اختلال جنسی در افراد منجر شوند. به طور کلی اختلالات عروقی، عصبی و هورمونی که بر اثر بیماری‌های جنسی در ناحیه دستگاه تناسلی رخ می‌دهد ممکن است منشا بروز اختلال‌های جنسی در زن و مرد شوند.

انواع اختلالات روانپزشکی از جمله اضطراب، افسردگی، اختلال دوقطبی و اسکیزوفرنی نیز خطر اختلال جنسی را افزایش می‌دهد. همچنین عوارض دارویی درمان اینگونه اختلالات نیز ممکن است به اختلال در عملکرد جنسی منجر شود. برای مثال در تحقیقی جداگانه دکتر محمدرضا نائینیان و همکاران در تحقیق خود ارتباط آماری معنی‌داری بین عملکرد جنسی زنان و ابتلای آنان به سطوح مختلف افسردگی یافتند.

سستی روابط جنسی در زندگی زناشویی و عواقب آن

الف - ناسازگاری زناشویی

از ابتدای دهه ۱۹۹۰، مطالعات متعددی در زمینه سازگاری زناشویی صورت گرفته است. سازگاری زناشویی وضعی است که در آن زن و شوهر در بیشتر مواقع احساس خوشبختی و رضایت از ازدواج و رضایت از یکدیگر دارند. سازگاری و رضایت زناشویی بر بسیاری از ابعاد زندگی فردی و اجتماعی افراد تأثیر می‌گذارد. بعد جنسی از جمله یکی از ابعاد سازگاری زناشویی است. در تحقیق مهناز مدانلو و همکاران وی نشان داده شده است که با افزایش رضایت جنسی، رضایت زناشویی نیز بیشتر می‌شود. همچنین آنان نشان دادند، بین عملکرد جنسی با سازگاری زناشویی زنان رابطه معناداری وجود دارد و با بالا بردن میزان رضایت جنسی زنان می‌توان به ادامه زندگی و رضایت زناشویی آنها کمک کرد. دکتر یوسف گلشنی و حسین شامخی در مطالعه خود دریافتند که ناتوانی و ضعف جنسی عامل موثر و قطعی در ناسازگاری و نارضایتی زناشویی است.

سه برابر دیگر افراد جامعه است. ناتوانی جنسی از علل عمده کاهش روابط جنسی زوجین، به وصال نرسیدن ازدواج و باکره ماندن دختران پس از ازدواج است. امروزه این بیماری را پس از تشخیص می‌توان در اغلب موارد با شیوه‌های درمانی موجود، مداوا کرد.

زودانزالی «Ejaculation Premoture»
از دیگر اختلالات جنسی شایع در مردان است که تعاریف متفاوتی درباره آن وجود دارد اما بر اساس یکی از این تعاریف معتبر مرد مبتلا به زودانزالی قادر نیست با وجود روابط جنسی مستمر با همسر حداقل به مدت زمان ۲ دقیقه از زمان دخول از خروج مایع منی جلوگیری کند. عمده‌ترین علت زودانزالی در مردان مسائل روانی - جنسی «Psychosexual» است و تاکنون تئوری‌های مختلفی برای آن ذکر شده است. زودانزالی با شیوع حدود ۳۰ درصدی در مردان از جمله علل شایع ارضا نشدن همسران و بی‌میلی آنها به روابط جنسی به شمار می‌رود. همچنین این اختلال یکی از علل مهم گرایش مردان جوان به مواد مخدر محسوب می‌شود.

واژینیسموس نوعی اختلال جنسی شایع در زنان است که بر اثر انقباض غیرارادی یک سوم تحتانی عضلات واژن (مهبل) رخ می‌دهد و این انقباض به حدی است که مانع از دخول و یا موجب دخول دردناک می‌شود. این اختلال جنسی به‌رغم شیوع فراوان آن در میان زنان به ویژه زنان تحصیل‌کرده با تکنیک‌های مختلف غیردارویی درمان‌پذیر است. واژینیسموس از مهم‌ترین علل به وصال نرسیدن دختران پس از ازدواج و باکره ماندن آنان محسوب می‌شود و متأسفانه باورها و رفتارهای نادرست موجب بروز آن و از هم‌گسیختگی زناشویی منجر می‌شود.

بی‌میلی جنسی و نرسیدن به اوج لذت جنسی در زنان نیز از جمله شایع‌ترین اختلالات جنسی است شیوع آن در آمارهای مختلف بر اساس شدت بیماری بین ۴ تا ۴۱ درصد گزارش شده است و عوامل روحی - روانی در بروز آن در اغلب موارد علت اصلی به شمار می‌رود.

د - بیماری‌های جسمی و روانی

بسیاری از بیماری‌های جسمی و روانی شیوع اختلال جنسی را در افراد بالا می‌برند. دیابت و بیماری‌های قلبی - عروقی با توجه به شیوع و فراوانی بالای آن در جامعه از عمده‌ترین علل زمینه‌ای بروز اختلالات جنسی به ویژه ناتوانی جنسی در مردان به شمار می‌رود. یافته‌های دکتر سیدکاظم فروتن و همکاران درباره مردان غیردیابتی ۴۰ سال به بالای مبتلا به تنگی عروق کرونر نشان داد: شیوع اختلال نعوظ در بیماران مبتلا به تنگی عروق کرونر قابل توجه

بهبانهای مختلفی غیر از مسائل جنسی صورت می‌گیرد. چرا که عوامل مختلفی از جمله شرم و حیا غالباً مانع از طرح این موضوع به عنوان علت اصلی و زمینه‌ساز طلاق می‌شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد:

سلامت جنسی بعدی از ابعاد سلامت است که اهمیت خود را به ویژه هنگام ازدواج و در طول زندگی زناشویی نشان می‌دهد. لذا برای تحقق کامل آن باید در سطح خرد و کلان سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، اقدامات اجرایی و پایش و نظارت و ارزیابی انجام شود. از این رو ضروری است:

الف - شورایی در کشور به نام «شورای عالی خانواده» تشکیل شود تا با هماهنگ‌سازی وزارتخانه‌ها، نهادها و سازمان‌های مرتبط به هدایت این مهم بپردازد و از برخوردهای مقطعی، سلیقه‌ای و تک‌بعدی که موجب از هم‌گسیختگی اهداف و فعالیت‌ها و مانع رسیدن به نتیجه مورد نظر می‌شود جلوگیری گردد.

ب - فرهنگ‌سازی، ترویج و در گام بعدی اجباری کردن مشاوره پیش از ازدواج از راهکارهای ضروری برای پیشگیری از ناسازگاری‌های زناشویی به شمار می‌رود. انتظار می‌رود با نهادینه شدن این فرهنگ بتوان تا حدودی از ناسازگاری‌های روابط جنسی زوجین به عنوان یکی از علل عمده طلاق ممانعت کرد.

ج - فرهنگ‌سازی و ترویج اهمیت «مشاوره پس از ازدواج» از راهکارهای مفید برای تقویت استحکام بنیان خانواده است. بدیهی است در این راستا باید از تعصب‌های نادرست و مخاطره‌انگیز و غیرمنطبق با تعالیم شرعی اسلام در مواجهه با موضوع جلوگیری کرد.

د - آموزش، هدایت صحیح و رویکردی عالمانه به موضوع سلامت جنسی مدیون فراهم‌سازی بسترهای مناسب اجتماعی و فرهنگی و علمی در این موضوع است. لذا راه‌اندازی رشته‌های تحصیلات تکمیلی مرتبط با موضوع به منظور تربیت افرادی متخصص و امین برای تشخیص، مشاوره و درمان اختلالات جنسی و ایجاد مراکز تخصصی مشاوره‌ای و درمانی جهت آموزش سالم برای تحقق شعار «سلامت خانواده» ضرورت دارد.

ه - قوه قضائیه ترتیبی اتخاذ نماید که در دادگاه‌های خانواده که طرفین بروز مشکلات جنسی را از عوامل طلاق اعلام می‌دارند با معرفی زوجین به مراجع ذی‌صلاح پزشکی مشاوره‌ای و زمینه‌سازی برای مشاوره و درمان‌های لازم را فراهم سازند تا از این طریق زمینه برای حل مشکلات فی‌مابین فراهم گردد.

کرد.

ه - اعتیاد

یکی از مضرات جدی و شایع در کشور ما گرایش جوانان و نوجوان به مواد مخدر و محرک و اعتیاد به اینگونه مواد است. گرایش به مواد مخدر مانند تریاک و اخیراً محرک‌های صنعتی مانند اکستازی، شیشه و سایر ترکیبات آفتامینی علل متعددی دارد که از جمله مهم‌ترین آنها در افراد متاهل وجود اختلالات جنسی به خصوص زودانزالی در زوجین است. بنا بر اعلام ستاد مبارزه با مواد مخدر، عدم رضایت جنسی از عوامل اصلی افزایش مصرف مواد مخدر و محرک طی سالیان اخیر در میان افراد متاهل بوده است. یافته‌های دکتر سیدعلی فخرایی نیز درباره شماری از مراجعان به مرکز ملی مطالعات اعتیاد نیز حاکی است ۷۳ درصد از این مراجعان به نحوی وجود مشکلات جنسی را عامل شروع و ۳۲ درصد اینگونه مشکلات را عامل رجوع به مصرف مواد مخدر اعلام کرده‌اند.

ی - طلاق

آمار طلاق در کشور رو به افزایش است بر اساس اعلام مدیرکل دفتر آمار و اطلاعات جمعیت سازمان ثبت احوال فقط در سال ۸۸ در مقایسه با سال ۸۷ آمار طلاق در حدود ۱۳ درصد رشد داشته همچنین بر اساس اعلام همین مقام مسئول برای مردان میانگین سن طلاق ۳۴/۱ و برای زنان ۲۹/۳ سال است که از جوانی جمعیت مطلقه‌ها در کشور حکایت دارد. در کنار عوامل مختلف، متنوع و متعددی که ممکن است زندگی مشترک را عملاً یا رسماً به مرز فروپاشی بکشاند، می‌توان از عدم ارضای غریزه جنسی زوجین در چارچوب زندگی مشترک نام برد. پیش از این اشاره شد که بر اساس تحقیق صورت گرفته دکتر سیدکاظم فروتن و همکار وی سهم مسائل جنسی در طلاق‌های انجام شده در دادگاه‌های خانواده بالاست که البته به

نشان داده است. به عبارت دیگر سلامت روانی و حتی جنسی کودکان در گرو ارتباط صمیمانه و متعهدانه پدر و مادر با یکدیگر است. بهرام پیراسته در تحقیقی روی جوانان و نوجوانان بزهکار نشان داد که ناسازگاری والدین و فقدان محبت از علل مهم بزهکاری در این گروه سنی است. بر اساس نتایج این تحقیق ۴۷/۳۸ درصد جوانان بزهکار از محبت لازم اعضای خانواده محروم بوده‌اند. این محقق بر اساس مطالعه خود معتقد است که ناسازگاری در محیط خانواده، کودکان و نوجوانان را تحت تاثیر قرار می‌دهد و اگر اختلافات والدین به طلاق و جدایی منتج شود و طفل از محبت و توجه والدین یا یکی از آنها محروم شود این وضع او را به انحراف، لغزش و بزهکاری می‌کشاند. سعید رضایی هم در بررسی علل فرار دختران نوجوان از خانه نشان داد که نابسامانی و آشوب خانواده و سردی روابط عاطفی والدین از جمله مهم‌ترین عوامل برانگیزنده تمایل به فرار در دختران است. یافته‌های وی حاکی است که تقریباً اکثر دختران فراری وضعیت خانواده خود را آشفته و نابسامان ذکر کرده‌اند، ضمن اینکه میزان رضایت‌مندی زناشویی در خانواده‌های دختران فراری در اغلب موارد متوسط، کم و خیلی کم بوده است.

و - افزایش بیماری‌های آمیزشی

نابسامانی در روابط جنسی زوجین از علل سستی پایبندی به خانواده و کم‌رنگ شدن وفاداری به همسر است و این مهم نقش عمده‌ای در بروز و شیوع بیماری‌های آمیزشی مانند سفلیس، سوزاک و ایدز در جامعه دارد. دکتر مرضیه دستجردی در حاشیه نشست با مدیر اجرایی برنامه مشترک سازمان ملل متحد در زمینه ایدز اعلام کرد: «با افزایش رفتارهای پرخطر، در آینده ممکن است با آشفته‌نایی از بیماری ایدز در کشور روبه‌رو بشویم. و ارتباط جنسی غیرقانونی و غیراخلاقی فرد را به شدت در خطر ابتلا به ایدز قرار می‌دهد. وی همچنین اعلام کرد: ۵۰ درصد زنان روسپی در تهران ناقل ایدز هستند و هر کدام از این افراد در طول سال می‌توانند حداقل ۵ نفر را به ایدز مبتلا کنند. همچنین بر اساس اعلام وزارت بهداشت موارد ابتلا به ایدز از راه جنسی رو به افزایش است. در استراتژی‌های اصلی پیشگیری از ایدز، وفاداری به همسر به عنوان یک رکن مهم پیشنهاد شده است. بدیهی است اصولی که وفاداری زوجین به یکدیگر را موجب می‌شود متعدد است ولی از جمله عمده‌ترین آنها می‌توان به تعهد، پایبندی به ارزش‌های دینی و اخلاقی، صداقت، توجه به یکدیگر و روابط جنسی مستحکم زوجین اشاره

قوه قضائیه ترتیبی اتخاذ نماید که در دادگاه‌های خانواده که

طرفین بروز مشکلات جنسی را از عوامل طلاق اعلام می‌دارند با معرفی زوجین به مراجع ذی‌صلاح مراکز پزشکی مشاوره‌ای و زمینه‌سازی برای مشاوره و درمان‌های لازم را فراهم سازند تا از این طریق زمینه برای حل مشکلات فی‌مابین فراهم گردد

Documented angiographically
Urology Disease Artery Coronary

jornal ۲۰۰۷; ۴ : ۲۸ - ۳۲

۲۴- رجیبی، محمدرضا؛ «بررسی شیوع ناتوانی جنسی در مردان با نارسایی قلبی»؛ دومین کنگره سراسری خانواده و مشکلات جنسی؛ آذرماه ۱۳۸۴ تهران، چاپ اول، موسسه انتشارات جهان جام، تهران، ۱۳۸۵

۲۵- نائینیان، محمدرضا، شعیری، محمدرضا، سادات حسینی‌پور، فهیمه، رجیبی، مهتاب؛ «بررسی سلامت روان در افراد مبتلا به بدکارکردی‌های جنسی»؛ چهارمین کنگره سراسری خانواده و سلامت جنسی، آبان ماه ۱۳۸۸، تهران

۲۶- احمدی، خدابخش؛ «نقش روابط جنسی در سازگاری جنسی»؛ اولین همایش سراسری خانواده و مشکلات جنسی؛ مهرماه ۱۳۸۲؛ چاپ دوم، انتشارات دانشگاه شاهد، تهران، ۱۳۸۲

۲۷- مدانلو، مهناز، ضیایی، طیبه، ربیعی، محمدرضا؛ «رابطه رضایت زناشویی و رضایت جنسی در زنان متأهل شاغل در مراکز آموزشی - درمانی دانشگاه علوم پزشکی گلستان»؛ دومین کنگره سراسری خانواده و مشکلات جنسی آذرماه ۱۳۸۴، تهران، چاپ اول، موسسه انتشارات جهان جام، تهران، ۱۳۸۵

۲۸- گلشنی، یوسف، شامخی، حسین؛ «بررسی نقش ضعف و ناتوانی جنسی بر نارضایتی زناشویی»؛ خلاصه مقالات سومین کنگره سراسری خانواده و سلامت جنسی، آذرماه ۱۳۸۶؛ تهران

۲۹- معظمی، شهلا؛ پایگاه اینترنتی نیک‌صالحی؛ ۲۰ مرداد، ۱۳۸۴

۳۰- شکوهی، یکتا، محسن، زمانی، نیره؛ «بررسی پیامدهای خشم بر روابط جنسی زوجین»؛ خلاصه مقالات چهارمین کنگره سراسری خانواده و سلامت جنسی، آبان ماه ۱۳۸۸، تهران

۳۱- پیراسته، بهرام، روزنامه همشهری، پنج‌شنبه ۲۴ فروردین، ۱۳۸۵

۳۲- رضایی، سعید، «بررسی علل فرار از خانه در بین نوجوانان دختر ۱۳ الی ۲۳ ساله و رابطه آن با رضایت‌مندی زناشویی والدین در شهر تهران»؛ خلاصه مقالات سومین کنگره سراسری خانواده و سلامت جنسی، آذرماه ۱۳۸۶، تهران

۳۳- جام‌جم آنلاین - سه‌شنبه ۲۰ مهرماه ۱۳۸۰

۳۴- جام‌جم آنلاین - شنبه ۲۷ شهریور ۱۳۸۹

۳۵- خبرآنلاین، شنبه ۹ مرداد ۱۳۸۹

۳۶- خبرگزاری فارس، هفتم اردیبهشت ۱۳۸۹

بختیارپور، مریم، زرگوش، زهرا، حیدری‌نژاد، فاطمه، شهریاری، علیرضا؛ «بررسی رابطه نارضایتی جنسی و طلاق در شهرستان لارستان»؛ دومین کنگره سراسری خانواده و مشکلات جنسی، آذرماه ۱۳۸۴ تهران؛ چاپ اول، موسسه انتشاراتی جام‌جم، تهران، ۱۳۸۵

۱۴- صابریان، معصومه، آتش نفس، الهه، بهنام، بهناز؛ «نقش مشکلات جنسی در بروز خشونت خانگی»؛ دومین کنگره سراسری خانواده و مشکلات جنسی؛ آذرماه ۱۳۸۴، تهران، چاپ اول، موسسه انتشارات جهان جام‌جم، تهران، ۱۳۸۵

۱۵- علی‌اکبر، دهکردی، مهناز، کی قبادی، شیرین؛ «اثربخشی روابط جنسی بر رضایت از زندگی و پیشگیری از طلاق»؛ چهارمین کنگره سراسری خانواده و سلامت جنسی؛ آبان ماه ۱۳۸۸، تهران

۱۶- آگنج، نجمه، خسروی صدرا...، اسماعیلی، مریم؛ «اثربخشی روابط جنسی بر رضایت از زندگی و پیشگیری از طلاق»؛ چهارمین کنگره سراسری خانواده و سلامت جنسی؛ آبان‌ماه ۱۳۸۸، تهران

۱۷- داستان، نصیر، خجسته‌مهر، رضا، فردوسی، سیما، بابامیری، محمد؛ «بررسی رابطه بین رضایت جنسی و کیفیت زناشویی در زنان متأهل شهر تهران»؛ چهارمین کنگره سراسری خانواده و سلامت جنسی، آبان‌ماه، ۱۳۸۸، تهران

۱۸- فروتن، سیدکاسم، جدید میلانی، مریم؛ «بررسی شیوع اختلالات جنسی در متقاضیان طلاق مراجعه‌کننده به مجتمع قضایی خانواده»؛ دومین ماهنامه علمی پژوهشی دانشور؛ انتشارات دانشگاه، دی ماه ۱۳۸۷، تهران

۱۹- غدیری، ماهرو، فروتن، سیدکاسم؛ «اختلالات جنسی، عامل پنهان طلاق، ضرورت حضور پزشک آموزش‌دیده در ترکیب کارشناسان مراکز مشاوره در خانواده»؛ فصلنامه خانواده‌پژوهی، دوره چهارم، زمستان، ۱۳۸۷، تهران

۲۰- Wein, kavoussi, novick, peters (ed); walsh - Campbell urology, ۲۰۰۷

۲۱- S, khoury, F giuliano, T Lue, R rosen (ed); of manual clinical sexual medicine sexual dysfunctionsexual medicine sexual medicine, ۲۰۰۳

۲۲- ailly Andrews (ed); womens sexual health Australia; ltd Elsevier, ۲۰۰۷

۲۳- m.Rajabi, k.s.Forotan (ed); with men in Dysfunction Erectile Dysfunction, ۲۰۰۷

۲۴- m.Rajabi, k.s.Forotan (ed); with men in Dysfunction Erectile Dysfunction, ۲۰۰۷

و - راه‌اندازی و گسترش کلینیک‌های تخصصی «خانواده و سلامت جنسی» برای ارائه مشاوره‌های لازم به زوجین و تشخیص و درمان اختلالات جنسی احتمالی از دیگر راهکارهایی است که می‌توان به کمک آن اختلافات زناشویی با ریشه مسائل و مشکلات جنسی را کاهش داد و از فروپاشی خانواده‌ها پیشگیری کرد.

منابع:

۱- قرآن کریم

۲- دانش آذر، مریم نجاتیان؛ «بررسی رابطه رضایت زناشویی با رضایت از روابط جنسی زوجین» با چکیده مقالات نخستین کنگره سراسری آسیب‌شناسی خانواده در ایران؛ تهران، اردیبهشت ماه ۱۳۸۳

۳- شریفی، اشکوری، محمد شریفی؛ پیوند زناشویی؛ انتشارات قزوین، قم، ۱۳۸۴

۴- مکارم شیرازی، ناصر؛ شیوه همسری در خانواده نمونه؛ چاپ اول، انتشارات نسل جوان، قم، ۱۳۸۱

۵- قبادی، محمدصادق؛ روش همسرمداری در اسلام؛ چاپ دوم، انتشارات حضور، قم، ۱۳۸۵

۶- شریف قریشی، باقر، راشدی، لطیف؛ نظام خانواده در اسلام (بررسی تطبیقی)؛ چاپ اول، شرکت چاپ و نشر بین‌الملل، تهران، ۱۳۸۲

۷- قانون اساسی

۸- سادوک، بنیامین، ویرجینیا؛ خلاصه روانپزشکی کاپلان - سادوک؛ چاپ اول، انتشارات شهر آب - آینده‌سازان، تهران، ۱۳۸۲

۹- غلامرضا معارفی؛ بررسی «سلامت جنسی زوجین و شیوه‌های تامین آن در اندیشه‌های شیعی بر اساس احادیث کتاب و وسائل‌الشیعه»؛ دو ماهنامه علمی - پژوهشی دانشور؛ مقالات علوم پزشکی، انتشارات شاهد، تهران، دی ۱۳۸۷

۱۰- جهانفر، شایسته؛ درسنامه اختلالات جنسی؛ بیژه و سالمی، چاپ اول، ۱۳۸۰

۱۱- آقامحمدیان، حمیدرضا، قلی‌زاده، رضا، عوضی، م، پشتیبان، ح؛ «بررسی رضایت‌مندی زناشویی و رابطه آن با طلاق»؛ اولین همایش سراسری خانواده و مشکلات جنسی؛ مهرماه ۱۳۸۲؛ چاپ دوم، انتشارات دانشگاه شاهد، تهران، ۱۳۸۲

۱۲- امیریان‌زاده، منصوره و مژگان، یزدانی، «رابطه بین طلاق و مشکلات جنسی»؛ دومین کنگره سراسری خانواده و مشکلات جنسی؛ آذرماه ۱۳۸۴، تهران؛ چاپ اول موسسه انتشارات جهان جام‌جم، تهران، ۱۳۸۵

۱۳- فروتنی، محمدرضا، آذری، لیلا،